

ІНДИКАТОРИ РЕЗУЛЬТАТІВ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇНИ

INDICATORS OF THE RESULTS OF THE REGULATORY POLICY OF THE COUNTRY

У статті розглянуто проблему регулювання економіки країни в сучасних умовах. Доведено, що необхідно досягти сполучення механізмів державного регулювання з ринковим механізмом саморегулювання. Обґрунтована визначальна роль регуляторної політики в забезпеченні стабільного функціонування економіки країни. Метою статті є вивчення особливостей сучасного етапу розвитку економіки країни та обґрунтування індикаторів оцінки результатів регуляторної політики. Встановлено, що головна ціль реалізації регуляторної політики в сучасних умовах полягає у створенні сприятливих умов для здійснення підприємницької діяльності. Обґрунтовано використання як бази для розрахунку індикаторів даних за субіндексами «Ведення бізнесу». Проаналізовано зміну бальної оцінки країни та її місця серед інших країн за цими субіндексами. Розраховано індикатори абсолютних та порівняльних результатів регуляторної політики в минулих періодах та в поточному році. Виявлена необхідність перегляду поточної регуляторної політики в сучасних умовах.

Ключові слова: економіка країни, регулювання, політика, регуляторна політика, індикатор

В статье рассмотрена проблема регулирования экономики страны в современных условиях. Доказано, что необходимо достичь слияния механизмов государственного регулирования с рыночным механизмом саморегулирования. Обоснована определяющая роль регуляторной политики в обеспечении стабильного функционирования экономики страны. Целью статьи является изучение особенностей современного этапа развития экономики страны и обоснование индикаторов оценки результатов регуляторной политики. Установлено, что главная цель реализации регуляторной политики в современных условиях состоит

в создании благоприятных условий для осуществления предпринимательской деятельности. Обосновано использование как базы для расчета индикаторов данных по субиндексам «Ведение бизнеса». Проанализировано изменение бальной оценки страны и ее места среди других стран по этим субиндексам. Рассчитано индикаторы абсолютных и сравнительных результатов регуляторной политики в прошлых периодах и в текущем году. Выявлена необходимость пересмотра текущей регуляторной политики в современных условиях.

Ключевые слова: экономика страны, регулирование, политика, регуляторная политика, индикатор

The article deals with the problem of regulation of the country's economy in modern conditions. It is proved that it is necessary to achieve the combination of state regulation mechanisms with the market mechanism of self-regulation. The decisive role of regulatory policy in ensuring the stable functioning of the national economy is substantiated. It has been established that the development and implementation of regulatory policy is an integral part of economic management, but in different conditions acquires various guidelines. That is why the issue of what the indicators can use to assess the results of regulatory policy in specific conditions of space and time becomes a topical issue. The use of the basis for calculation of data indicators under the sub-indexes of the "Doing Business" rating is substantiated. The analysis of the change in the score of the country and its place among other countries for these sub-indexes is analyzed. The indicators of absolute and comparative results of regulatory policy in past periods and in the current year have been calculated. The necessity of revision of the current regulatory policy in modern conditions is revealed.

Key words: country's economy, regulation, policy, regulatory policy, indicator.

УДК 338.242

Колесніков Д.В.

к.е.н., докторант кафедри обліку, економіки і управління персоналом підприємства ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

Постановка проблеми. В умовах переорієнтування на децентралізацію управління економічними та політичними процесами в Україні, питання важливості їхнього регулювання набувають особливої актуальності та потребують розгляду під новим кутом зору.

Слід зазначити, що розробка та впровадження регуляторної політики є невід'ємною складовою управління економікою, але в різних умовах набуває різних орієнтирів. Отже постає проблема, що саме можна вважати індикатором результатів регуляторної політики в конкретних умовах простору і часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню теоретичних основ розробки та реалізації регуляторної політики присвятили свої дослідження наступні науковці: Крайник О. [1], Миргородський Д. [2], Мироненко М.[3], Падалка О., Кулішов В. [4], Пасінович І., Сич О. [5], Чечель О.

[6] Науковці розглядали в своїх роботах проблему регулювання економікою, прагнучи обґрунтувати оптимальне сполучення державного втручання та саморегулювання.

Не дивлячись на підвищену увагу науковців, що протягом тривалого часу всебічно вивчали окреслене питання, досі не сформовано єдиної позиції в цій сфері. Одні вчені є прихильниками жорсткого регулювання відносин в економіці з боку держави, інші ж, навпаки, прагнуть обмежити державне втручання в економіку, віддаючи перевагу ринковим регуляторним механізмам.

Крім того, лишається відкритим питання, з допомогою якого індикатору можна визначати, наскільки результативною є регуляторна політика в країні.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є вивчення особливостей сучасного етапу розвитку економіки країни та обґрунтування індикаторів оцінки результатів регуляторної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасні умови господарювання характеризуються домінуванням ринкової економіки, основоположними принципами якої є вільна конкуренція, приватна власність, економічна свобода, розвиток підприємництва, що чинить суттєвий позитивний вплив на економіку, стимулюючи суб'єкти господарювання до покращення якості кінцевого продукту та підвищення ефективності власного функціонування.

Водночас, доволі часто розгортання ринкових процесів, орієнтованих переважно на отримання економічного результату, призводить до ігнорування соціальних та екологічних проблем суспільства, що має наслідками виснаження або неконтрольованого забруднення навколишнього середовища, зростання соціальної нерівності та зубожіння значного прошарку населення окремих регіонів чи країни в цілому.

З огляду на це, можна говорити про те, що найбільш обґрунтовано видається позиція науковців, згідно якої такі крайнощі, як надмірне втручання держави в ринкові економічні процеси (адміністративно-командна економіка) чи повне невтручання у сферу економіки (нерегульований ринок), призводять до негативних наслідків у розвитку економічної системи [2, С.92].

Чечель О. стверджує, що саме ефективне державне регулювання економіки належить до ключових чинників сталого економічного розвитку, особливо в умовах макроекономічних зрушень, яких потребують країни під час суспільно-економічних трансформацій [6, С.19].

Деякі вчені, зокрема Мироненко М., також вбачають винятково важливу роль державного регулювання в територіальному розвитку, визначенні внутрішньорегіональних і міжрегіональних пропорцій, вирівнюванні рівнів соціально-економічного розвитку регіонів, формування регіональних ринків [3, С.434].

Пасінович І. та Сич О., розглядаючи в своїх роботах проблему модернізації в Україні механізмів державного регулювання економіки, стверджують, що для сучасного етапу суспільно-економічних відносин вкрай важливо досягти сполучення конкуренції і державного регулювання, мотивів прибутку і соціальної відповідальності [5, С.398].

Як справедливо зазначає Крайник О., в Україні протягом понад двадцяти п'яти років існування формується та удосконалюється регуляторна політика, яка регламентує відносини суб'єктів та об'єктів управління адміністративно-територіальними утвореннями з метою підвищення ефективності їх функціонування, забезпечення високого рівня та якості життя населення територій [1, С.210].

Досягнення цієї мети набуває особливої актуальності в умовах децентралізації управління. Водночас, постає питання, яким чином можна оці-

нити результати регуляторної політики в сучасних умовах.

Оскільки більшість науковців одностайні в тому, що першочерговою задачею держави в сучасних умовах є розвиток підприємства та створення сприятливого для нього середовища [7, С. 146], вважаємо, що індикатором результатів регуляторної політики може стати сприятливість умов в країні для здійснення підприємництва, що відбиває умови підприємницької діяльності, бажано з їх порівнянням з умовами в різних країнах світу. Саме дані за таким індикатором є своєрідними орієнтирами для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених осіб.

Слід вказати, що в міжнародній практиці використовується рейтинг, який повною мірою дозволяє оцінити сприятливість умов в країні для здійснення підприємницької діяльності. Мова йде про індекс «Ведення бізнесу» (Doing Business), що вважається найбільш популярним міжнародним рейтингом оцінки простоти здійснення підприємницької діяльності в країнах світу в останні роки.

Цей індекс дозволяє визначити якість правил регулювання підприємницької діяльності, що підвищують чи обмежують ділову активність, та їх застосування країнах світу, регіонах, а також вибраних окремих містах [76 С.146]

На наш погляд, саме переміщення країни за субіндексами рейтингу може дати всебічну оцінку результатів регуляторної політики в країні. Розглянемо якими були позиції України в рейтингу Doing Business у 2010-2018 роках за окремими субіндексами.

Перш за все, варто оцінити позиції України за субіндексом «Реєстрація підприємств» (Starting a business), зміна яких впродовж досліджуваного періоду наведена на рис. 1.

Рис. 1. Зміна позицій України в рейтингу «Ведення бізнесу» за субіндексом «Реєстрація підприємств» (складено автором на основі [8])

Аналітична оцінка зміни позицій України за субіндексом «Реєстрація підприємств» засвідчила, що за досліджуваний період бальна оцінка України за цим субіндексом зросла з 67,94 до 91,05 бали, внаслідок чого наша країна покращила свої позиції, перемістившись зі 134 на 52 місце. Це позитивно характеризує зміну умов реєстрації підприємств. Водночас занепокоєння викликає

погіршення позицій країни у 2018 році порівняно з попереднім роком. Якщо тенденція до погіршення триватиме, країна може втратити ті переваги, що були здобуті в попередні роки.

На рис. 2 наведена зміна позицій України за субіндексом «Отримання дозволів на будівництво».

Рис. 2. Зміна позицій України в рейтингу «Ведення бізнесу» за субіндексом «Отримання дозволів на будівництво» (складено автором на основі [8])

Як видно з рисунку, що за досліджуваний період бальна оцінка України за цим субіндексом значно підвищилась (з 12,0 до 77,93 бали), внаслідок чого наша країна покращила свої позиції, перемістившись зі 181 на 35 місце. Це позитивно характеризує зміну умов отримання дозволів на будівництво.

На рис. 2 наведена зміна позицій України за субіндексом «Підключення до системи електропостачання».

Рис. 3. Зміна позицій України в рейтингу «Ведення бізнесу» за субіндексом «Підключення до системи електропостачання» (складено автором на основі [8])

Дані рейтингу засвідчили, що за досліджуваний період бальна оцінка України за цим субіндексом підвищилась (з 32,25 до 58,8 бали), внаслідок чого наша країна покращила свої позиції, перемістившись зі 169 на 128 місце. Тобто, можна з упевненістю говорити про покращення в сфері доступності електропостачання для підприємств та організацій країни.

Зміна позицій України за субіндексом «Реєстрація власності» наведена на рис. 4.

Бальна оцінка України за субіндексом «Реєстрація власності» за досліджуваний період підвищилась з 51,29 до 69,61 бали. Як наслідок, місце України серед інших країн за даним субіндексом

покращилось – країна перемістилась з 141 на 64 місце. Такі зміни свідчать про значне покращення умов реєстрації власності для суб'єктів господарювання.

Рис. 4. Зміна позицій України в рейтингу «Ведення бізнесу» за субіндексом «Реєстрація власності» (складено автором на основі [8])

На рис. 5 знайшла відображення зміна позицій України за субіндексом «Отримання кредитів».

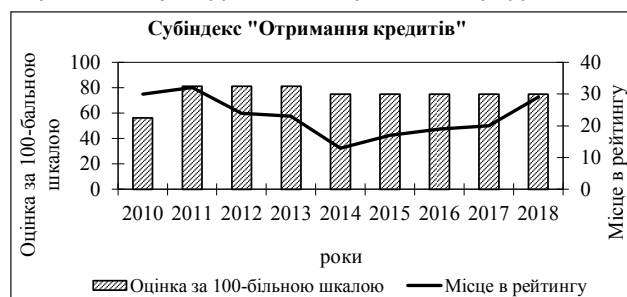

Рис. 5. Зміна позицій України в рейтингу «Ведення бізнесу» за субіндексом «Отримання кредитів» (складено автором на основі [8])

Як видно з даних рисунку за субіндексом «Отримання кредитів» відбулось суттєве покращення у 2011 році з 56,25 до 81,25, після чого спостерігалось зменшення до рівня 75,0 балів. Отже, не дивлячись на те, що в загальному підсумку за 2010-2018 роки спостерігалось зростання бальної оцінки, не можна однозначно говорити про покращення умов отримання кредитів, особливо зважаючи на те, що місце України в рейтингу за цим субіндексом лишилося практично незмінним (29 місце у 2018 році порівняно з 30 місцем у 2010 році).

На рис. 6 наведено зміну позицій країни за субіндексом «Захист міноритарних інвесторів»

Рис. 6. Зміна позицій України в рейтингу «Ведення бізнесу» за субіндексом «Захист міноритарних інвесторів» (складено автором на основі [8])

За субіндексом «Захист міноритарних інвесторів» спостерігалось 2010-2018 роки зростання бальної оцінки з 40,0 до 56,67 балів. Як наслідок, країна покращила свої позиції. Перемістившись з 109 місця на 81 місце в рейтингу. Тобто можна говорити про покращення умов захисту міноритарних інвесторів.

Зміна позицій України за субіндексом «Оподаткування» за досліджуваний період наведена на рис. 7.

Рис. 7. Зміна позицій України в рейтингу «Ведення бізнесу» за субіндексом «Оподаткування» (складено автором на основі [8])

Проаналізувавши дані рейтингу можна говорити про покращення умов оподаткування в країні, адже при зростанні бальної оцінки за цим субіндексом з 17,98 до 74,27, Україна перемістилась з 181 на 84 місце.

На рис. 8 наведено зміну позицій України за субіндексом «Міжнародна торгівля»

Рис. 8. Зміна позицій України в рейтингу «Ведення бізнесу» за субіндексом «Міжнародна торгівля» (складено автором на основі [8])

В цілому, за 2010-2018 роки відбулось покращення умов міжнародної торгівлі, внаслідок чого бальна оцінка країни за цим показником зросла з 48,29 до 72,96 балів, а вітчизняна економіка перемістилась з 139 на 119 місце.

На рис. 9 наведено зміну позицій країни за субіндексом «Забезпечення виконання контрактів».

Дані рисунку засвідчили, що умови забезпечення виконання контрактів дещо погіршилися (бальна оцінка знизилась з 67,19 до 58,96 балів), внаслідок чого країна опустилась в рейтингу з 43 на 82 місце.

На рис. 10. наведено зміну позицій за субіндексом «Усунення неплатоспроможності»

Як засвідчили дані рис. 10, незважаючи на покращення бальної оцінки країни за цим субіндексом (з 10,95 до 31,37 бали), місце країни серед

інших країн погіршилось (149 місце у 2018 році порівняно з 145 місцем у 2010 році).

Рис. 9. Зміна позицій України в рейтингу «Ведення бізнесу» за субіндексом «Забезпечення виконання контрактів» (складено автором на основі [8])

Рис. 10. Зміна позицій України в рейтингу «Ведення бізнесу» за субіндексом «Усунення неплатоспроможності» (складено автором на основі [8])

Нами запропоновано визначити індикатори абсолютної та порівняльної зміни певних умов внаслідок регуляторної політики. Абсолютна зміна характеризує зміну бальної оцінки країни, тоді як порівняльна – зміну місця країни в рейтингу.

При цьому, доцільно розглянути оцінку зміни позицій країни в рейтингу за рахунок поточної регуляторної політики (за останній рік) та за рахунок регуляторної політики минулих років (за весь досліджуваний період). Це дозволить оцінити динаміку показників за останній рік, яка, особливо якщо вона відрізняється від загальної тенденції, може свідчити про започаткування нових тенденцій, а також виявити загальні тенденції зміни показників під впливом регуляторної політики держави.

В таблиці 1 наведено розрахунок індикаторів абсолютних результатів регуляторної політики, що розраховувались як співвідношення бальної оцінки країни за певним субіндексом у 2018 році до бальної оцінки у попередньому 2017 році (індикатори абсолютних результатів поточної регуляторної політики) або до бальної оцінки у базисному 2010 році (індикатор абсолютних результатів регуляторної політики минулих років).

Як бачимо з таблиці, бальна оцінка за більшістю субіндексів у 2018 році порівняно з попереднім та базисним роком зростала, що свідчить про наявність абсолютних позитивних результатів поточної регуляторної політики та політики минулих періодів.

В таблиці 2 наведено розрахунок індикаторів порівняльних результатів регуляторної політики, що розраховувались як обернений показник співвідношення місця країни за певним субіндексом у 2018 році до місця країни у попередньому (індикатори порівняльних результатів поточної регуляторної політики) або до місця у базисному

2010 році (індикатори порівняльних результатів регуляторної політики минулих років).

Щодо порівняльних результатів минулих періодів, то вони свідчать, що не дивлячись на наявність позитивної загальної тенденції за більшістю субіндексів, абсолютні покращення у 2018 році порівняно з попереднім є недостатніми, внаслідок

Таблиця 1

Індикатори абсолютних результатів регуляторної політики у 2018 році

Найменування індикатора	Індикатори абсолютних результатів поточної регуляторної політики	Індикатори абсолютних результатів регуляторної політики минулих періодів
Індикатор абсолютної зміни сприятливості умов реєстрації підприємств	1,00	1,34
Індикатор абсолютної зміни сприятливості умов отримання дозволів на будівництво	1,28	6,40
Індикатор абсолютної зміни сприятливості умов підключення до електропостачання	1,00	1,82
Індикатор абсолютної зміни сприятливості умов реєстрації власності	1,00	1,36
Індикатор абсолютної зміни сприятливості умов отримання кредитів	1,00	1,33
Індикатор абсолютної зміни сприятливості умов захисту прав міноритарних інвесторів	1,03	1,42
Індикатор абсолютної зміни сприятливості умов оподаткування	0,99	4,13
Індикатор абсолютної зміни сприятливості умов міжнародної торгівлі	1,00	1,51
Індикатор абсолютної зміни сприятливості умов забезпечення виконання контрактів	1,00	0,88
Індикатор абсолютної зміни сприятливості умов усунення неплатоспроможності	1,01	2,86

Примітка: розраховано автором

Таблиця 2

Індикатори порівняльних результатів регуляторної політики у 2018 році

Найменування індикатора	Індикатори порівняльних результатів поточної регуляторної політики	Індикатори порівняльних результатів регуляторної політики минулих періодів
Індикатор порівняльної зміни сприятливості умов реєстрації підприємств	0,38	2,60
Індикатор порівняльної зміни сприятливості умов отримання дозволів на будівництво	4,00	5,17
Індикатор порівняльної зміни сприятливості умов підключення до електропостачання	1,01	1,32
Індикатор порівняльної зміни сприятливості умов реєстрації власності	0,98	2,20
Індикатор порівняльної зміни сприятливості умов отримання кредитів	0,69	1,03
Індикатор порівняльної зміни сприятливості умов захисту прав міноритарних інвесторів	0,86	1,35
Індикатор порівняльної зміни сприятливості умов оподаткування	0,98	2,15
Індикатор порівняльної зміни сприятливості умов міжнародної торгівлі	0,97	1,17
Індикатор порівняльної зміни сприятливості умов забезпечення виконання контрактів	0,99	0,52
Індикатор порівняльної зміни сприятливості умов усунення неплатоспроможності	1,01	0,97

Примітка: розраховано автором

чого Україна дещо втратила свої порівняльні переваги за субіндексами «Реєстрація підприємств», «Реєстрація власності», «Отримання кредитів», «Захист міноритарних інвесторів», «Оподаткування», «Міжнародна торгівля», «Забезпечення виконання контрактів».

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, можна говорити, що формат, в якому має відбуватися регулювання економіки, масштаби втручання в ринкові процеси держави, ступінь саморегулювання лишаються досі доволі дискусійними питаннями. Встановлено, що на сучасному етапі розвитку економіки основною метою регулювання є створення сприятливих умов для підприємництва. Розроблено індикатори оцінки результатів регуляторної політики, які характеризують абсолютні та порівняльні зміни сприятливості певних умов для здійснення підприємницької діяльності. В результаті оцінки виявлено, що при позитивних абсолютних змінах останній рік характеризується втратою позицій країни в порівнянні з іншими за більшістю показників. Це свідчить про необхідність перегляду засад регуляторної політики останніх періодів, щоб втрата позицій країни не набула критичного характеру.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Крайник О. Державне регулювання економічних процесів в умовах децентралізації. *Збірник наукових праць «Ефективність державного управління»*. 2017. Вип. 2 (51). Ч. 2. С. 209-214.
2. Миргородський Д. Ю. Теоретичні підходи до дефініції поняття «державне регулювання економіки». *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2012. № 49 (1022). С.90-98.
3. Мироненко М. Необхідність державного регулювання економічного розвитку у сучасних умовах. *Збірник наукових праць «Ефективність державного управління»*. 2012. Вип. 32. С. 433-440.
4. Падалка О. С., Кулішов В. В. Децентралізація – нова парадигма соціально-економічного розвитку регіонів України. *Економіка України*. 2015. №10. С. 45-53.
5. Пасінович І.І., Сич О.А. Модернізація механізмів державного регулювання економіки України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. № 24(1). С. 398-408.
6. Чечель О. Принципи та механізм державного регулювання економіки. *Науковий вісник «Демократичне врядування»*. 2014. Вип. 13. С.18-30.
7. Шалімова Н.С. Кузьменко Г.І. Розвиток підприємництва в Україні та вплив системи оподаткування на позицію України в міжнародних рейтингах. *Стратегія розвитку України*. 2017. №1. С. 145-151.
8. Doing Business. Measuring Business Regulations. URL: <http://www.doingbusiness.org/en/data>.